

СЕКЦІЯ 9.

ГУМАНІСТИЧНО-ПРАВОВА ПАРАДИГМА ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Т. Л. БІЛОУС

*Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СПОРТСМЕНІВ ПРИ ФОРМУВАННІ СПОРТИВНОГО РЕЗУЛЬТАТУ

Спортивний результат визначається у кінцевому підсумку багатьма педагогічними та психологічними факторами. Серед них формування взаємовідносин тренера й спортсменів, тобто розвиток комунікативних здібностей особистості, є одним з найважливіших. Цей аспект є визначальним у процесі підготовки спортсменів команди, так як проблема створення в команді атмосфери високої моральності, що є основною та не менш актуальною у порівнянні з будь-якою іншою сферою людської взаємодії.

Позитивний соціально-психологічний клімат спортивного колективу визначається особистісними якостями кожного із взаємодіючих у творчому тренувальному процесі. Вміння тренера керувати командою, його багаторічний педагогічний досвід є основою позитивних комунікативних взаємодій як між тренером й командою у цілому, так і між тренером та кожним зі спортсменів команди.

Все це формує внутрішню взаємодію і єдність тренера й спортсменів при виконанні головної та єдиної мети навчально-тренувального процесу – досягнення перемоги. Досвідчений педагог повинен вміти підібрати команду, щоб усі її члени були запорукою успішної взаємодії на полі або майданчику. Вони повинні бути монолітом, а це визначається гармонізацією комунікативних відносин між спортсменами. Саме такий підхід і визначає врешті-решт концентрацію сил кожного у єдиному пориві, бажання перемогти. Психолого-педагогічною майстерністю тренера визначаються правильні, дружні взаємовідносини у колективі.

Керуючими механізмами даного процесу є не тільки педагогічні знання, а й знання соціально-педагогічних основ формування єдиного, згуртованого колективу. Ця єдність визначається у взаємовідносинах тренера і команди, спортсменів між собою, тобто має комунікативну основу.

Керування спортивною командою передбачає знання тренером не тільки основ комунікації, а й основ конфліктології, що допомагають тренеру команди швидко вирішити і нормалізувати конфліктні ситуації. Знання, розуміння та своєчасне застосування наукових основ педагогіки й психології дозволяють збудувати гармонійні взаємовідносини. Саме такий підхід допомагає тренеру зробити більш ефективною діяльність всього колективу.

Зростання результатів у спорті у даний час досягається ціною величезних емоційних та енергетичних витрат. Уміння тренера і самих спортсменів регулювати процес витрачання сил, який формується під час цілеспрямованого керування фізичними й психічними навантаженнями у навчально-тренувальному та особливо у змагальному процесі з урахуванням функціональних можливостей спортсменів, зокрема здатністю спортсменів уникати максимальних втрат фізичних та психічних ресурсів організму.

Важливим моментом збереження резервів психіки спортсменів є позитивні психологічні взаємовідносини між тренером і спортсменами та спортсменами між собою у процесі змагальних ігор. Психічні, фізичні та енергетичні втрати поглиблюються, якщо у команді є комунікативні дефекти, що проявляються напругою у відносинах між тренером і спортсменами та між кожним членом команди. Причиною цього є негативний соціально-психологічний клімат, який характеризується гострими конфліктами на майданчику, взаємними претензіями, образами тренера.

Знання соціальної психології спорту як прикладної науки дозволяє знайти місце для застосування їх основ у тренувальному процесі для тренера, капітана команди, провідних спортсменів у вирішенні проблеми комунікації як тренера і спортсменів, так і спортсменів між собою. Чим швидше певні соціально-психологічні закономірності стануть надбанням тренерів та будуть взяті на озброєння у роботі, тим швидше отримані знання реалізуються у практичному результаті.

Психологія свідчить про те, що рівень комунікативної активності члена команди пов'язаний з його авторитетністю, але не з індивідуально-психологічними особливостями людини, зокрема такими психологічними характеристиками, як екстраверсія та нейротизм. Останнє можна підтвердити науковими даними, що у процесі особистісної взаємодії цілеспрямоване спілкування виступає не як функція задоволення потреби у встановленні й збереженні широкого кола міжособистісних контактів, а як головна необхідність керування колективною поведінкою та спільними діями заради однієї загальної мети – спортивної перемоги.

Прикладом тому є випадки зі спортивної психології, коли у певних ситуаціях взаємодії саме інтроверти яскраво проявляють себе у якості лідера, показуючи високу активність у спілкуванні. У той час як товариські екстраверти мають низький статус у колективі або вносять

незначний ігровий внесок, допускають помилки, можуть бути повністю вимкнені зі сфери активного спілкування.

Саме на цьому прикладі найбільш показові відмінності таких понять, як «товариськість» та «рівень комунікативної активності». Товариськість як потреба у встановленні й збереженні широких міжособистісних контактів і рівень комунікативної активності у процесі взаємодії часто не співпадають, оскільки мають різну основу та спрямованість.

Зі спортивної практики відомо, що кожного разу тренер ставить спортсмену завдання: «Перемога – за всяку ціну!». А чи виправдана така спортивна діяльність, яка характеризується боротьбою за всяку ціну? Де моральна межа допустимого? Складність сучасного спорту залежить від людини, що займається спортивним удосконаленням, перебуває в умовах постійної конкуренції, що в свою чергу позначається на формуванні досвіду спілкування, тобто на комунікативних здібностях. Отже, спортивна діяльність може вести як до реалізації позитивних комунікативних можливостей людини, так і до негативної деформації особистості спортсменів.

Одним із критеріїв і умов успішності формування особистості у спортивній діяльності, що відповідає запитам сучасного спорту є правильне формування з подальшою реалізацією у навчально-тренувальній діяльності її комунікативних можливостей. Такий підхід вказує у першу чергу тренеру команди, на необхідність пошуку шляхів, засобів, умов, що дозволяють переорієнтувати наявний негативний досвід спортивної діяльності особистості у позитивне професійне русло.

Підготовка спортсменів повинна спочатку включати розвиток комунікативних здібностей, якостей, ціннісних ідеалів, які забезпечать їм досвід спілкування, самовираження потенційних можливостей, стійкість та самореалізацію особистості, вироблення своєї життєвої позиції з урахуванням духовно-моральних цінностей.

Н. М. ДЕМИДЕНКО

*Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Сьогодні активно обговорюється питання створення громадянського суспільства. Дане питання висвітлюються у публікаціях українських вчених В. Шинкарука, В. Баркова, Ю. В. Денисенка, Т. Коришова, Ф. Кирилюка, Ф. Рудича, Ю. Теплицького, В. Трипольського, Г. Щедрової та інших. Серед зарубіжних авторів можна зазначити